

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

6-2023

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

M.I.Nurmatova	
Talabalarda oila iqtisodiga oid kompetensiyalarni takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatdan tadqiq qilinishi	107
D.B.Mahametova	
Use of information technologies in education.....	112
M.Norinov	
Bo'lajak texnik mutaxassislarning kasbiy kompetensiyasini multimedia vositalari asosida bosqichma-bosqich rivojlantirish texnologiyasi.....	115
G.T.Hojikarimova	
Integrativ yondashuv asosida bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini maxsus kompetensiyalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida	119
X.M.Jo'rayev	
Kimyo o'qituvchilarining o'zini-o'zi rivojlantirish omillari	123
N.B.Odilxo'jazoda	
Kimyo o'qituvchisi kasbiy kompetentligini aniqlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik-psixologik asoslari.....	128
B.T.Tojibayev, S.S.Isokov	
Globalashuv kontekstida – ta'lim	132
D.Q.Oxunova	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy bilimlarni kognitiv idrok etish kompetensiyalari.....	136
N.E.Yuldasheva	
Jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuvning o'ziga xos xususiyatlari	140
B.X.Baydjanov, Y.E.Mamatova	
Boshlang'ich ta'limda mediamadaniyat va texnoetikani o'qitish texnologiyasini takomillashtirish.....	144

FALSAFA

Б.С.Ганиев	
Социально-политические факторы повышения предпринимательской культуры в Узбекистане	150
M.D.Pardaeva	
Uchinchi renessans poydevorini yaratishda Navoiy Naqshbandiyona g'oyalarining ahamiyati.....	156
Z.P.Nadirova	
Intuitive cognition as a synergistic process.....	161
X.X.Raxmatova	
Naqshbandiylik – jahoniy ta'limot	165
Z.A.Akhmedova	
Donishning ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimini isloh qilish haqidagi fikrlari tahlili.....	170
B.X.Karimov	
Ong muammosining ilmiy – falsafiy va psixologik talqini.....	175
L.M.Karimova	
Jamiyatni modernizatsiyalash sharoitida ayollarning ijtimoiy mobilligini takomillashtirish mexanizmlari	180
M.M.Gulamova	
Yangi O'zbekiston yoshlarini tarbiyalashda "Naqshbandiya Tariqati Nazariyotchisi" ta'limotining ahamiyati.....	185
O.T.Sharipova	
Xojagon tasavvufiy ta'limotida "Olami Kabir" haqida	189
Sh.B.Sattorova	
Mirzo Abdulqodir Bedilning inson va jamiyat haqidagi ta'limotida adolat va tenglik muammosini o'ziga xos tadqiqi.....	194
B.X.Hamdammov	
Boburning insonparvarlik – falsafiy qarashlari.....	200

**INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK TEXNOLOGIK TA'LIM
O'QITUVCHILARINI MAXSUS KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH PEDAGOGIK
MUAMMO SIFATIDA**

**ФОРМИРОВАНИЕ СПЕЦИАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАТИВНОГО ПОДХОДА КАК
ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА**

**FORMATION OF SPECIAL COMPETENCIES OF FUTURE TECHNOLOGICAL
EDUCATION TEACHERS ON THE BASIS OF AN INTEGRATIVE APPROACH AS A
PEDAGOGICAL PROBLEM**

¹Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna

¹Farg'ona davlat universiteti texnologik ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqola integrativ yondashuv asosida bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini maxsus kompetensiyalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida yoritilgan. Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchisi o'zini mutaxassisligi bo'yicha egallagan bilimlarini amaliyotda qo'llay olishi, kasbiy sifatlarga ega bo'lishi mazmuni ko'rsatilgan.

Аннотация

В статье рассматривается формирование специальных компетенций будущих учителей технологического образования на основе интегративного подхода как педагогическая проблема. Показана цель будущего учителя технологического образования уметь применять полученные знания по своей специальности и обладать профессиональными качествами.

Abstract

This article describes the formation of special competencies of future technological education teachers based on an integrative approach as a pedagogical problem. The purpose of the future technological education teacher to be able to apply the knowledge acquired in his specialty and to have professional qualities is shown.

Kalit so'zlar: *integratsiya, kompetensiya, maxsus kompetensiya, muammo, mazmun, mohiyat, funksiya, jarayon.*

Ключевые слова: *интеграция, компетентность, специальная компетентность, проблема, содержание, сущность, функция, процесс.*

Key words: *integration, competence, special competence, problem, content, essence, function, process.*

KIRISH

Biz birinchi navbatda integratsiya va integral so'zining ma'nosi, mohiyati va ta'rifiga to'xtalishni lozim topdik. Integral–cheksiz kichik sonlar yig'indisi sifatida qaraladigan butun miqdor. Integratsiya–ayrim bo'laklarning yoki elementlarning bir-birlariga qo'shilishi hamda bir butunga aylanishi demakdir. M.G.Chepikov o'zining «Integratsiya nauki» kitobida integratsiya so'zi asosida integral yotishini asoslab bergan. Shu sababli biz integratsiya ta'riflariga to'xtalishni lozim topdik.

«Integratsiya» atamasi nisbatan yangi bo'lib, mazmun va mohiyat jihatdan uzoq tarixga ega.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Jahon hamjamiyatida har qanday davlatning mavqei aholisining turmush darajasi hamda siyosiy va iqtisodiy faolligi bilan belgilanadi. Globallashuv sari borayotgan hozirgi dunyoda davlatning xalqaro raqobat jarayoni shartlariga tez moslashuvi uning muvaffaqiyatli va barqaror rivojlanishining omili hisoblanadi. Davlatning bugungi va istiqboldagi barqaror iqtisodiy o'sishini taminlovchi omillar ta'lim sohasini rivojlanishiga bevosita bog'liq.

Shu sababli mustaqillikning ilk yillaridanoq jamiyat va iqtisodiyotni tubdan isloh qilish jarayonida talim sohasida jahonda munosib o'rinni egallashga qaratilgan yangi uzluksiz talim tizimini yaratish va rivojlantirish ham bevosita bog'liq.

Integratsiya-juda keng ma'noli tushuncha. Bugungi kunga kelib, kishilar o'qitishda integratsiya jarayonining mohiyatini, uning rivojlantiruvchi funksiyalarining amalda qo'llanilishi, sayyoramizdagi muhim ekologik muammolarni hal qilish va Yerda hayotni saqlab qolish mumkinligini anglagan holda, unga katta e'tibor qaratmoqdalar. Ayniqsa, yosh avlodning ilmiy

dunyoqarashini, ularning ekologik madaniyatini shakllantirishda, ta'limda integratsiya jarayonining muhimligi dunyo olimlari tomonidan alohida qayd etilmoqda.

Ta'limda integratsiya – bilimlarning bir-biri bilan organik birlashishi va yangi, yagona barqaror umumlashgan-yaxlit bilimni hosil qilish degan ma'nolarni anglatadi. Integratsiya tushunchasiga berilayotgan ta'riflar turlicha bo'lib, bu ta'riflarning umumiylik tomoni: integratsiya-bu atrofimizdagi borliqqa yaxlit, bir butun obyekt sifatida qarashga erishishdan iborat. "Integratsiya" tushunchasi, bevosita XVIII asrlarda G.Spenser tomonidan o'z qo'lyozmalarida qo'llanilgan.

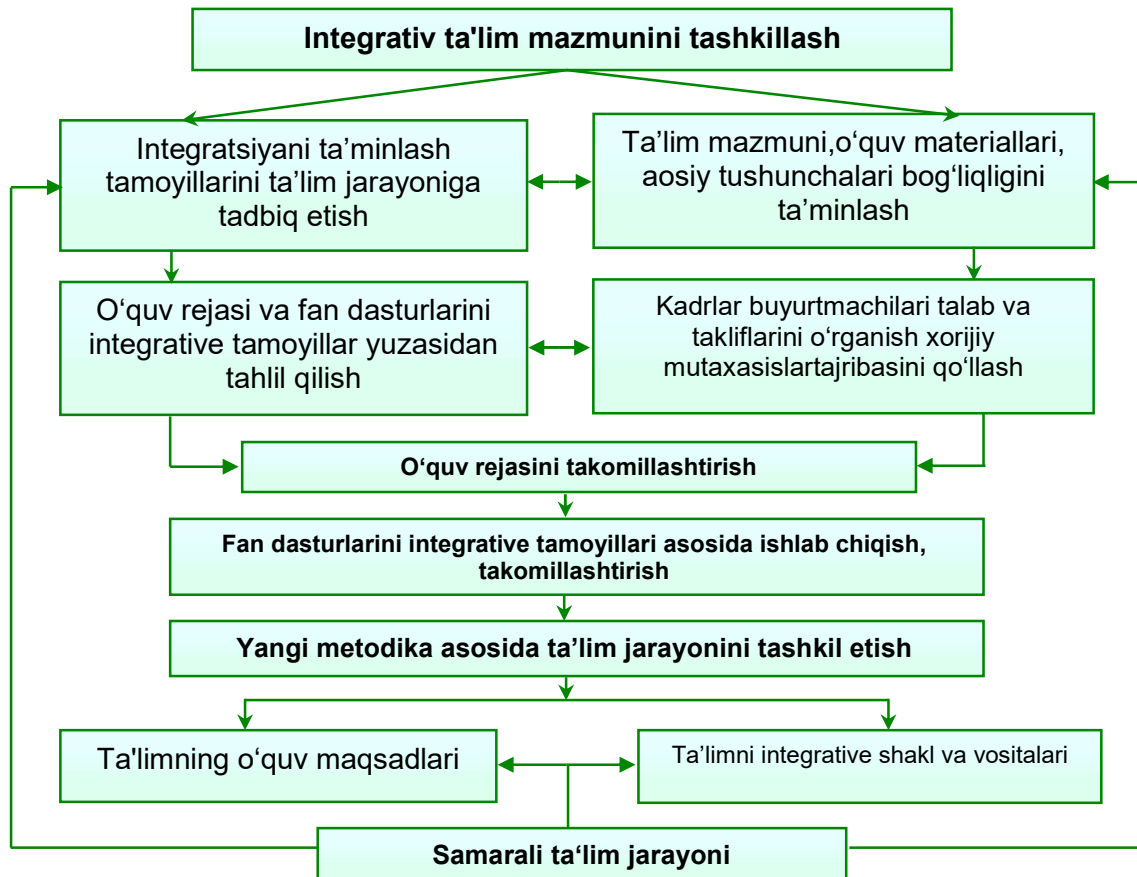
Ta'limda integratsiyaning nazariy, metodologik, pedagogik va psixologik asoslarini predmetlararo boshlanishga chuqur yondashgan holda o'rganish, buyuk klassik pedagoglardan Ya.A.Komenskiy, E.Rosmesler, F.Yunge, Dj.Dyui keyinroq, ta'limda. integrativ yondashuvni tashkil etishning pedagogik va psixologik xususiyatlarini ochishda katta xizmat qilgan Yu.K.Babanskiy, S.L.Rubinshteyn, E.N.Kabanova-Miller, Yu.A.Samarin, Yu.M.Kolyagin, N.S.Svetlovskaya, I.A.Mironenko, M.G.Chepikov, N.K.Chapayev kabi olimlarning bu sohadagi xizmatlari o'z aksini topgan.

Bugun integratsiyani, didaktikani ta'limda muhim sistemalashtiruvchi tamoyili deb qarashga asos bor. Shuningdek, ta'limni integrativ tashkil etishning muhim printsiplaridan biri – integratsiya va differentsiatsiyaning birligi printsipidir. Integratsiya va differentsiatsiya dialektik nuqtai nazardan biri-birlarini aniqlashtiruvchi ajratib bo'lmaz kategoriyalardan hisoblanadi. Ularni mustaqil kategoriyalar deb ajratib o'rganish, pedagogik tadqiqotning metodologik etishmovchiligi deb qaraladi.

Ilmiy nuqtai-nazardan qaralganda, integratsiyaning asosini olamning yaxlitligi, uni tashkil etuvchi elementlarning o'zaro aloqadorligi, o'zaro munosabatlari tashkil etadi. Pedagogik, ta'limiy jihatdan esa, integratsiya uzviylik, fanlararo aloqadorlik, predmet materiallari orasidagi o'zaro aloqadorlikni ifodalaydi. U, bilimlarni o'zaro bir-birlarini to'ldiruvchi, kengaytiruvchi, chuqurlashtiruvchi vosita sifatida xizmat qilib, o'quv predmetlari mazmunini, eng kamida, DTS darajasida sintezlovchi, mantiqan tugallangan natijasi hisoblanadi. Integrativ ta'lim, talabdan yangi materialni o'rganishda, oldingi o'rganilgan materiallar va boshqa predmetlardan olgan bilimlardan keng foydalanishni, oqibatda ulardan amaliyotda keng qo'llashni talab qiladi. U o'quvchining ilmiy dunyoqarashi kengaya borishi va dinamik rivojlanishiga mustahkam poydevor yaratadi. Ta'limda integratsiyaga turli predmetlardagi bilimlarni yagona maqsad asosida, o'zaro bog'langan holda, rivojlantirish formasi deb qarash mumkin.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Zamonaviy ta'lim tendensiyalari orqali jadal rivojlanuvchi va o'zgarib turuvchi jamiyat zamonaviy mehnat bozori ehtiyojlarini qanoatlantirishga qodir yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlab borish zarurligini talab etmoqda. Shu bois integrativ yondashuv asosida bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini maxsus kompetensiyalarini shakllantirish, dasturlarini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

1-rasm. Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchisini tayyorlashda integrativ ta'limni ta'minlash jarayonining tuzilmasi

Oliy ta'limda bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilaridan pedagogik tayyorgarlik va mahorat talab etiladi.

Malaka talablarida bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchisiga pedagogik faoliyat bo'yicha quyidagi talablar qo'yilgan:

- dunyoqarash bilan bog'liq tizimli bilimlarga ega bo'lishi; gumanitar va tabiiy –ilmiy fanlar asoslarini, joriy davlat siyosatining dolzarb masalalarini bilishi, ijtimoiy muammolar va jarayonlarni mustaqil tahlil qila olishi;
- tabiat va jamiyatda kechayotgan jarayon va hodisalar haqida yaxlit tasavvurga ega bo'lishi, tabiat va jamiyat rivojlanishi haqidagi bilimlarni egallashi hamda ulardan zamonaviy ilmiy asoslarda hayotda va o'z kasb faoliyatida foydalana bilishi;
- insonning boshqa insonga, jamiyatga, atrof muhitga munosabatini belgilovchi huquqiy va ma'naviy mezonlarni bilishi, kasb faoliyatida ularni hisobga olib bilishi;
- axborot yig'ish, saqlash, qayta ishlash va ulardan foydalanish usullarini egallagan bilishi o'z kasb faoliyatida mustaqil asoslangan qarorlar qabul qila olishi;
- elektron axborot ta'lim muhitida ta'lim jarayonini pedagogik loyihalashtirish;
- tegishli bakalavriat yo'nalishi bo'yicha raqobatbardosh umumkasbiy tayyorgarlikka ega bo'lishi;
- yangi bilimlarni mustaqil egallay bilishi, o'z ustida ishlashi va mehnat faoliyatini ilmiy asosda tashkil qila olishi;
- bitta xorijiy tilni erkin so'zlashuv darajasida egallagan bo'lishi;
- sog'lom turmush tarzi va unga amal qilish zaruriyati to'g'risida ilmiy tassavur hamda e'tiqodga, o'zini jismoniy chiniqtirish uquv va ko'nikmalariga ega bo'lishi belgilab qo'yilgan.

XULOSA

Shuningdek bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchisi ta'limning samarali shakl va usullarini izlab topishi, o'quv uslubiy tayyorgarlik faoliyatini kuchaytirish, o'zining kasbiy kompetentligini

shakllantirishda maxsus fanlardan mashg'ulotlarni tashkil etishning shakl, metod, vositalarini to'g'ri tanlay olishi lozim.

Bizning fikrimizcha bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchisi o'zini mutaxassisligi bo'yicha egallagan bilimlarini amaliyotda qo'llay olishi bilan birga pedagog uchun muhim bo'lgan kasbiy sifatlarga ega bo'lishi (o'z-o'zini rivojlantirish, yangiliklarga intilishi) yoki bir so'z bilan aytganda kasbiy kompetentlikga ega bo'lishi kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh. M. Together we will build a free and prosperous, democratic country of Uzbekistan. "Uzbekistan" 2016.
2. President of the Republic of Uzbekistan SH. Decision of M. Mirziyoyev on April 20, 2017 "Measures for the further development of the higher education system"
3. "Law on Education" Tashkent 1997
4. Ishmuhamedov. RJ Ways to increase the effectiveness of education with the help of innovative technologies. - T.: TDPU named after Nizami, 2005.
5. A. Abdukadirov, R. Ishmuhammedov. "Innovative technologies in education" T.: 2008. - 128 p.
6. [Education system-integrated process](#) MM Аҳмедов, ЗА Тешабоев, ГТ Хожикаримова International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) ISSN